

Percepcija i poznavanje Montessori pedagogije među učiteljima primarnog obrazovanja

Višnja Rajić, Alena Letina, Sanja Canjek-Androić

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Pedagogija, didaktika i inkluzija u odgoju i obrazovanju

Prethodno priopćenje

Sažetak

U radu su predstavljeni rezultati istraživanja čiji je cilj bio utvrditi kakvo je znanje učitelja primarnog obrazovanja o različitim aspektima i načelima pedagogije Marije Montessori, ispitati njihovu percepciju o prednostima i učinkovitosti njezinog pristupa te utvrditi postoji li korelacija među navedenim varijablama. Istraživanje je provedeno anketiranjem učitelja s područja Republike Hrvatske. Rezultati istraživanja pokazuju kako učitelji imaju pozitivnu percepciju i stavove o Montessori pristupu u obrazovanju, no imaju niži stupanj znanja o njegovim specifičnostima. Također, utvrđena je pozitivna korelacija između stupnja znanja učitelja i njihove percepcije i stavova o Montessori metodi. Navedeni rezultati ukazuju na potrebu edukacije učitelja o različitim aspektima Montessori pedagogije. To posebno vrijedi za one njezine aspekte koji su jedinstveni u odnosu na druge obrazovne pristupe. Pozitivna percepcija i visoki stupanj poznavanja Montessori pristupa važni su čimbenici za uspješnu implementaciju njegovih elemenata u redovnu nastavu, pa ovakvo istraživanje donosi preliminarne rezultate za buduća akcijska istraživanja koja će se baviti tom problematikom. Također, rezultati ovoga istraživanja ukazuju na potrebu uključivanja učitelja u različite oblike cjeloživotnog obrazovanja i profesionalnog razvoja koji će obogatiti njihove spoznaje o Montessori pristupu i mogućnostima njegove primjene kojom se može znatno unaprijediti procese učenja, poučavanja i razvoja učeničkih kompetencija.

Ključne riječi

implementacija Montessori pristupa; načela Montessori pedagogije; odgojno-obrazovna praksa; percepcija učitelja

Uvod

Brojni pedagozi i učitelji smatraju Montessori pedagogiju odgovarajućim pedagoškim odgovorom na razvojne potrebe djece i mladih na sve kompleksnije obrazovne zahtjeve modernog društva (Bašić, 2011). Kompleksnost Montessori pedagogije kao cjelovitog odgovora na djetetove potrebe očituje se u njezinim načelima (načelo upijajućeg uma, osjetilna razdoblja, poštovanje djeteta, odgoj osjetila i kretanje, sloboda, polarizacija pažnje, raznolikost grupe, Montessori pedagog i pripremljena okolina) (Phillips, 1999, Seitz i Hallwachs, 1996). No, najjednostavnije rečeno, Marija Montessori je svoju pedagogiju utemeljila na dva ključna elementa - dijete i njegov razvoj te pedagoški pripremljenu okolinu. Polazišna ideja je pomoći djetetu u svim razdobljima, od rođenja nadalje, u tjelesnom, umnom i duševnom odrastanju (Phillips, 1999). Za ostvarivanje ovoga cilja nužna je pripremljena okolina koju čine didaktički materijali i Montessori pedagog kao dio Montessori cjeline.

Montessori pedagogija značajna je pedagoška koncepcija na globalnoj razini i u literaturi je često prepoznata kao alternativna pedagoška koncepcija koji se svojim obilježjima razlikuje od prevladavajuće pedagoške koncepcije u državnim školama (Aron, 2006). Montessori pedagogija postoji kao alternativna pedagoška koncepcija već stotinu godina i moguće je prepoznati Montessori škole u brojnim zemljama diljem svijeta, česta su istraživanja o Montessori pedagogiji koja proučavaju njezina obilježja u usporedbi s tradicionalnom i javnom pedagoškom koncepcijom. Tako je moguće istražiti i utvrditi razlike između ova dva pedagoška koncepta. Između ostalog ova istraživanja bave se: usporedbom inkluzije u ove dvije koncepcije (Danner i Fowler, 2015), razlikama u fonološkoj osviještenosti djece u Montessori vrtićima i uobičajenim programima (Franc i Subotić, 2015), pripremljenošću djece za osnovnu školu koja su završila predškolske programe temeljene na Montessori pedagogiji (Kayili i Ari, 2011), razlikama u razvoju djece u predškolskim ustanovama koja rade prema Montessori pedagogiji ili uobičajenom programu (Lillard, 2012), kao i razlikama u akademskoj uspješnosti (Lopata, Wallace i Finn, 2005). Rezultati istraživanja o Montessori pedagogiji u Njemačkoj, Austriji, Finskoj i drugim zemljama ukazuju da učenici iz Montessori škola, u usporedbi s učenicima drugih škola, pokazuju bolju motivaciju za učenje, višestruke interese, samostalnost u radu, pozitivan odnos prema radu, kao i pozitivno socijalno ponašanje (Fischer i Heitkämper, 2005).

Istražujući mogućnosti ostvarivanja Montessori pedagogije u vrtićima i osnovnim školama u Grčkoj, Siaviki, Tympa, Karavida, Fykaris i Grammatikou (2021) utvrdili su da je više od polovice učitelja u uzorku adekvatno upoznato s osnovnim načelima poučavanja, dok samo trećina njih primjenjuje, u velikoj mjeri, metode vezane uz Montessori pedagogiju. Većina učitelja smatra, da je metoda primjenjiva u suvremenom odgoju i obrazovnoj praksi i predstavlja nastavnu inovaciju. Konačno, učitelji se slažu da Montessori metoda učenja može poboljšati proces učenja učenika.

Međutim, kada je u pitanju obvezno obrazovanje u Republici Hrvatskoj ovakva istraživanja nije moguće provesti zbog nepostojanja stvarnog pedagoškog pluralizma. Iako pedagoški i školski deklarativno postoje u hrvatskom obrazovnom sustavu, Montessori pedagogija teško pronalazi svoje mjesto kao samostalna pedagoška koncepcija u obrazovanom sustavu. Rajić (2008) je utvrdila da učitelji slabo poznaju različite alternativne pedagoške koncepte i procjenjuju da postoje male šanse za razvoj i povećanje broja alternativnih škola u idućih deset godina.

Istražujući mogućnost implementacije Montessori pedagogije Juras i Rajić (2010) ukazuju na organizacijske mogućnosti Montessori pedagogije implementacijom Montessori rješenja u državnu školu. Rezultati istraživanja koje su proveli pokazuju mogućnost primjene elemenata Montessori pedagogije, prihvaćenost tih elemenata od učenika i njihovo zadovoljstvo Montessori rješenjima. Istražujući mogućnost implementacije elemenata reformskih pedagogija u državnu školu Rajić (2013) je utvrdila da učitelji pozitivno procjenjuju pedagošku opravdanost implementacije elemenata reformskih pedagogija, ali značajno negativnije procjenjuju mogućnost njihove implementacije. Sablić, Rački i Lesandarić (2015) utvrdili su da je najveći broj učitelja upoznat s pedagogijom Marije Montessori, što se može iskoristiti kao polazište za istraživanje i uvođenje preostalih pedagoških koncepcija u tradicionalnu osnovnoškolsku nastavu, uvažavajući njihove diferencijalne prednosti. Sudionici procjenjuju karakteristike prikazanih didaktičkih materijala na vrlo pozitivan način i spremni su ih uvesti u redovitu nastavu. Rezultati istraživanja Blažević, Mišurac i Marasović (2019) su pokazali kako su učitelji razredne nastave uglavnom upoznati s principima i načelima Montessori pedagogije, kao i s postojanjem predškolskih ustanova koje rade

prema navedenim principima i načelima. Međutim, nisu upoznati s mogućnošću školskog obrazovanja u skladu s Montessori pedagogijom u Republici Hrvatskoj. I dok su rezultati istraživanja poznavanja Montessori pedagogije tijekom proteklog desetljeća nešto pozitivniji, postoji daljnja potreba za obuhvatnijim i detaljnijim utvrđivanjem mišljenja učitelja o Montessori pedagogiji i razini njezinog poznavanja.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja

Cilj ovoga istraživanja bio je utvrditi kakvo je znanje učitelja primarnoga obrazovanja o različitim aspektima i načelima pedagogije Marije Montessori, ispitati njihovu percepciju o prednostima i učinkovitosti njezinog pristupa te utvrditi postoji li korelacija među navedenim varijablama.

Istraživačka pitanja

Na temelju cilja istraživanja postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

1. Kakvo je znanje učitelja o: a) Montessori obrazovanju općenito b) ulozi učitelja c) ulozi učenika d) pripremljenoj okolini i didaktičkim materijalima te e) osnovnim ciljevima Montessori pedagogije?
2. Kakva je percepcija učitelja o prednostima i učinkovitosti Montessori pristupa te odgojno-obrazovnim ishodima učenja koji iz takvoga pristupa proizlaze?
3. Postoji li korelacija između stupnja znanja učitelja i njihove percepcije i stavova o Montessori metodi?
4. Postoji li statistički značajna razlika u znanju učitelja o različitim aspektima i načelima pedagogije Marije Montessori i njihovoj percepciji o prednostima i učinkovitosti njezinog pristupa s obzirom na a) razred u kojem rade, b) sudjelovanje u nekom obliku stručnog usavršavanja povezanog s Montessori pedagogijom?
5. Postoji li povezanost znanja učitelja o različitim aspektima i načelima Montessori pedagogije sa stručnom spremom, duljinom radnoga staža, osobnom samoprocjenom upoznatosti s Montessori pedagogijom i stupnjem interesa za taj pristup?
6. Postoji li povezanost percepcije učitelja o prednostima i učinkovitosti Montessori pristupa s njihovom a) stručnom spremom, b) duljinom radnoga staža, c) osobnom samoprocjenom upoznatosti s Montessori pedagogijom i d) stupnjem interesa za taj pristup?

Hipoteze

Iz navedenih istraživačkih problema postavljene su sljedeće hipoteze:

H(1) Učitelji imaju visok stupanj znanja o: a) Montessori obrazovanju općenito b) ulozi učitelja c) ulozi učenika d) pripremljenoj okolini i didaktičkim materijalima te e) osnovnim ciljevima Montessori pedagogije.

H(2) Učitelji imaju pozitivnu percepciju o prednostima i učinkovitosti Montessori pristupa te odgojno-obrazovnim ishodima učenja koji iz takvoga pristupa proizlaze.

H(3) Postoji pozitivna povezanost između stupnja znanja učitelja i njihove percepcije Montessori metode.

H(4) Nema statistički značajne razlike u znanju učitelja o različitim aspektima i načelima pedagogije Marije Montessori i njihovoj percepciji prednosti i učinkovitosti njezinog pristupa s obzirom na razred u kojem rade i sudjelovanje u nekom obliku stručnog usavršavanja povezanog s Montessori pedagogijom.

H(5) Ne postoji statistički značajna povezanost znanja učitelja o različitim aspektima i načelima Montessori pedagogije sa stručnom spremom, duljinom radnoga staža, osobnom samoprocjenom upoznatosti s Montessori pedagogijom i stupnjem interesa za taj pristup.

H(6) Ne postoji značajna povezanost percepcije učitelja o prednostima i učinkovitosti Montessori pristupa s njihovom stručnom spremom, duljinom radnoga staža, osobnom samoprocjenom upoznatosti s Montessori pedagogijom i stupnjem interesa za taj pristup.

Uzorak istraživanja

Istraživanje je provedeno u veljači 2022. godine na prigodnom uzorku od 105 učitelja primarnog obrazovanja na području Republike Hrvatske. U uzorku ispitanika dominantno su zastupljene ispitanice (N=103). Uzorkom je obuhvaćeno 19% ispitanika s radnim stažom kraćim od 5 godina, 20% ispitanika sa stažom od 5 do 10 godina, 9,5% ispitanika sa stažom od 11 do 15 godina, 14,3% od 16 do 20 godina staža, te 37,1% s više od 20 godina radnoga staža. Što se tiče stečene stručne spreme ispitanika, njih 14,3% ima višu stručnu spremu, 72,4% ima visoku stručnu spremu, 12% ispitanika su magistri/magistre struke, a 1,9% ispitanika ima magisteriji ili doktorat znanosti. Također, među ispitanicima je 14,3% učitelja u zvanju mentora, 10,5% u zvanju savjetnika i 1% u zvanju izvrsnog savjetnika. 29,5% ispitanika trenutno radi u 1. razredu, 18,1% u 2. razredu, 20% u 3. razredu i 23,8% u 4. razredu, a preostalih 8,6% radi u kombiniranim razrednim odjeljenjima.

U prvome dijelu upitnika osim demografskih podataka prikupljeni su podaci o interesima učitelja za Montessori pedagogiju i njihovo mišljenje o njezinoj primjenjivosti u nastavi prirode i društva. Svoj stupanj interesa za Montessori pedagogiju učitelji su procjenjivali na trostupanjskoj skali (od 1=uopće nisam zainteresiran/a do 3=jako sam zainteresiran/a). Najviši stupanj interesa za Montessori pedagogiju iskazalo je 54,3 % ispitanika, 38,1% ispitanika iskazalo je mali stupanj interesa, dok je preostalih 7,6 % navelo kako nisu zainteresirani za navedeni pristup. Također, na pitanje mogu li se načela Montessori pedagogije primijeniti u redovnoj nastavi prirode i društva 72,4% ispitanika je odgovorilo potvrdno, 25,7% njih smatra da je to djelomično moguće, dok 1,9% ispitanika smatra da primjena nije moguća.

Postupak i instrumenti istraživanja

Istraživanje je provedeno online anketnim upitnikom. Sudjelovanje u istraživanju bilo je dobrovoljno i anonimno. Za potebe ovoga istraživanja primjenjen je upitnik koji je preuzet iz istraživanja Murray (2008). Upitnik se sastojao od 3 dijela. Prvim dijelom upitnika prikupljeni su demografski podaci o ispitanicima te specifični podaci o tome jesu li sudionici u posljednjih pet godina sudjelovali na stručnom usavršavanju vezanom uz Montessori pedagogiju i smatraju li da su načela Montessori pedagogije primjenjiva u redovnoj nastavi prirode i društva. Također, od ispitanika je traženo da

procijene svoju upoznatost s načelima Montessori pedagogije i stupanj interesa za primjenu toga pristupa u redovitoj nastavi.

Drugim dijelom upitnika ispitivala su se znanja učitelja o različitim aspektima i načelima Montessori pedagogije na temelju procjene točnosti tvrdnji grupiranih u četiri subskale: a) uloga učitelja (12 tvrdnji) b) uloga učenika (8 tvrdnji) c) pripremljena okolina i didaktički materijali (8 tvrdnji) te d) osnovni ciljevi Montessori pedagogije (14 tvrdnji).

U trećem dijelu upitnika utvrđivala se učiteljska percepcija o prednostima i učinkovitosti Montessori pristupa (7 formulacija) te odgojno-obrazovnim ishodima učenja koji iz takvoga pristupa proizlaze (18 formulacija). Učitelji su navedene formulacije o učinkovitosti i ishodima učenja koji prozlaže iz Montessori pristupa procjenjivali na peterostupanjskoj skali Likertova tipa (1 - uopće se ne slažem, 2 - uglavnom se ne slažem, 3 - niti se slažem, niti se ne slažem, 4 - uglavnom se slažem, 5 - u potpunosti se slažem).

Metode obrade podataka

Pri statističkoj analizi podataka rabio se statistički programski paket SPSS 20.0 (Statistical Package for the Social Sciences). Deskriptivni parametri, poput aritmetičke sredine i standardne devijacije rabljeni su za utvrđivanje deskriptivnih pokazatelja pojedinih čestica i skala. Za utvrđivanje interkorelacije različitih varijabli izračunati su Spearmanovi koeficijenti korelacije, a Mann Whitney U test primjenjen je za utvrđivanje statističke značajnosti razlika u znanju i percepciji učitelja s obzirom na stručno usavršavanje u području Montessori pedagogije i radno mjesto na kojem su trenutno zaposleni (učitelj razredne nastave/učitelj u produženom boravku).

REZULTATI

Znanja učitelja primarnoga obrazovanja o različitim aspektima i načelima pedagogije Marije Montessori

Jedan od zadataka ovog istraživanja bio je ispitati opće znanje učitelja o Montessori pedagogiji, te specifična znanja o ulozi učitelja, ulozi učenika, pripremljenoj okolini i didaktičkim materijalima te osnovnim ciljevima Montessori pedagogije. S tom svrhom analizirana je učiteljska procjena točnosti pojedinih tvrdnji raspodijeljenih u 5 navedenih subskala. U nastavku su prikazane vrijednosti aritmetičke sredine odgovora ispitanika i pripadajuće standardne devijacije u pojedinim subskalama ovoga dijela upitnika (Tablica 1).

Tablica 1. Znanje učitelja o različitim aspektima i načelima pedagogije Marije Montessori

Varijable	Postotak točnih odgovora
Opća znanja o Montessori pedagogiji	72,2
Znanja o ulozi učitelja u Montessori pedagogiji	62,2
Znanja o ulozi učenika u Montessori pedagogiji	61,7
Znanja o pripremljenoj okolini i didaktičkim materijalima	80,6

Znanja o ciljevima Montessori pedagogije	84,9
Ukupno	72,3

Pokazalo se da učitelji imaju najviši stupanj znanja o ciljevima Montessori pedagogije (84,9 % točnih odgovora), te pripremljenoj okolini i didaktičkim materijalima koji se rabe u Montessori pristupu (80,6% točnih odgovora). Opće znanje učitelja o Montessori pedagogiji procjenjuje se djelomičnim (72,2 % točnih odgovora), dok je za specifična znanja o ulozi učitelja i aktivnostima učenika u Montessori pristupu utvrđen nizak stupanj znanja (62,2 % i 61,7 % točnih odgovora). Na temelju tako dobivenih rezultata može se utvrditi da se hipoteza 1, kojom se pretpostavilo kako učitelji imaju visok stupanj znanja o a) Montessori obrazovanju općenito b) ulozi učitelja c) ulozi učenika d) pripremljenoj okolini i didaktičkim materijalima te e) osnovnim ciljevima Montessori pedagogije, djelomično prihvaća, a djelomično odbacuje.

Nadalje, primjenom Mann Whitney U testa utvrđeno je da nema statistički značajne razlike u niti jednom od 5 ukupnih rezultata na subskalama upitnika, niti u ukupnom znanju učitelja s obzirom na radno mjesto (učitelj u nastavi/učitelj u produženom boravku) ($M = 8,2$; $SD = 1,65$), ali je utvrđena statistički značajna razlika u znanju ovisno o njihovu stručnom usavršavanju u području Montessori pedagogije na pojedinim subskalama upitnika (Tablica 2).

Tablica 2. Testiranje razlike u znanju učitelja o Montessori pedagogiji korištenjem Mann Whitney U testa

	Opća znanja o Montessori pedagogiji	Znanja o ulozi učitelja	Znanja o aktivnosti učenika	Znanja o pripremljenoj okolini i didaktičkim materijalima	Znanja o ciljevima Montessori pedagogije	Znanja - ukupni rezultat
Radno mjesto	-0,55	-0,62	-1,34	-0,33	-0,19	-0,31
Stručno usavršavanje	-0,65	-2,36*	-0,19	-3,77**	-1,65	-2,96*

LEGENDA: * - značajno uz 5 % rizika; ** - značajno uz 1 % rizika

Utvrđeno je da ispitanici koji su u posljednjih 5 godina sudjelovali na stručnom usavršavanju vezanom uz Montessori pedagogiju imaju statistički značajno veća specifična znanja o ulozi učitelja, pripremljenoj okolini i didaktičkim materijalima koji se primjenjuju u Montessori pedagogiji ($M = 5,9$; $SD = 1,36$) i bolji ukupni rezultat znanja ($M = 34,9$; $SD = 3,40$) u odnosu na ispitanike koji u takvim stručnim usavršavanjima nisu sudjelovali ($M = 7,30$; $SD = 1,51$; $M = 4,70$; $SD = 1,40$ i $M = 32,50$; $SD = 3,22$). Stoga se dio hipoteze 4 kojom smo pretpostavili da nema statistički značajne razlike u znanju učitelja o različitim aspektima i načelima pedagogije Marije Montessori s obzirom na radno mjesto a) Montessori obrazovanju općenito b) ulozi učitelja c) ulozi učenika d) pripremljenoj okolini i didaktičkim materijalima te e) osnovnim ciljevima Montessori pedagogije i sudjelovanje u nekom obliku stručnog usavršavanja povezanog s Montessori pedagogijom, djelomično prihvaća, a djelomično odbacuje.

Kako bi se utvrdilo postoji li statistički značajna povezanost između prethodno navedenih varijabli znanja o Montessori pedagogiji i stupnja stručne spreme, godina radnoga staža, zvanja učitelja, njihove percepcije vlastite upoznatosti s Montessori pedagogijom i interesa za primjenu Montessori pristupa u nastavi te percepcije prikladnosti načela Montessori pedagogije za redovnu nastavu prirode i društva [PID], izračunat je Spearmanov koeficijent korelacije (Tablica 3).

Tablica 3. Povezanost znanja o Montessori pedagogiji s različitim varijablama korištenjem Spearmanovog koeficijenta korelacije

	Stručna sprema	Radni staž	Zvanje učitelja	Percepcija upoznatosti	Supanj interesa	Procjena primjenjivosti u nastavi PID-a
Opća znanja o Montessori pedagogiji	0.10	0.03	0.01	0.16	0.09	0.14
0.28**	-0.15	-0.12	0.20*	0.18	-0.02	
Znanja o aktivnostima učenika	-0.03	0.02	-0.02	-0.14	-0.07	-0.01
Znanja o pripremljenoj okolini i didaktičkim materijalima	0.29**	-0.22*	-0.14	0.32**	0.08	0.04
Znanja o ciljevima Montessori pedagogije	0.01	-0.16	0.01	0.29**	0.09	-0.06
Ukupni rezultat	0.27**	-0.15	-0.08	0.26**	0.15	0.04

LEGENDA: * - značajno uz 5 % rizika; ** - značajno uz 1 % rizika

Rezultati prikazani u Tablici 4 pokazuju kako postoji statistički značajna mala pozitivna povezanost ($\rho=0,28$) između stručne spreme i znanja učitelja o ulozi učitelja u Montessori pedagogiji, znanja o pripremljenoj okolini i didaktičkim materijalima te ukupnog znanja o Montessori pedagogiji ($\rho=0,29$), tako da učitelji sa završenim višim stupnjem obrazovanja imaju veća znanja o navedenim komponentama. Pozitivna povezanost pronađena je i između percepcije vlastite upoznatosti s Montessori pedagogijom i znanja o ulozi učitelja ($\rho=0,20$), pripremljenoj okolini i didaktičkim materijalima ($\rho=0,32$), ciljevima Montessori pedagogije ($\rho=0,29$) i ukupnog znanja ($\rho=0,27$). Također, utvrđena je i jedna niska negativna korelacija, odnosno pokazalo se da s porastom radnoga staža ispitanika pada znanje o pripremljenoj okolini i didaktičkim materijalima ($\rho=-0,22$). Stoga se dio hipoteze 5, kojom se pretpostavilo da ne postoji značajna povezanost znanja učitelja o Montessori pedagogiji sa stručnom spremom, duljinom radnoga staža, osobnom samoprocjenom upoznatosti s Montessori pedagogijom i stupnjem interesa za taj pristup, djelomično prihvaća, a djelomično odbacuje.

Percepcija učitelja primarnoga obrazovanja o prednostima i učinkovitosti Montessori pristupa te odgojno-obrazovnim ishodima učenja toga pristupa

Drugim dijelom upitnika ispitivalo se kakva je percepcija učitelja o prednostima i učinkovitosti Montessori pristupa te odgojno-obrazovnim ishodima učenja koji iz takvog pristupa proizlaze primjenom dviju subskala. Vrijednosti aritmetičke sredine i standardne devijacije odgovora ispitanika pokazuju pozitivnu percepciju učitelja o prednostima i učinkovitosti Montessori pristupa ($M = 4,1$; $SD = 0,53$), te nešto nižu, ali i dalje pozitivno usmjerenu percepciju o ishodima učenja koji iz takvog pristupa proizlaze ($M = 3,6$; $SD = 0,49$), iako je pri percepciji ishoda učenja vidljiva blaga tendencija prema neodređenom mišljenju. Na temelju tih rezultata hipoteza 2, kojom se pretpostavila pozitivna percepcija učitelja o učinkovitosti Montessori pristupa te odgojno-obrazovnim ishodima učenja koji iz takvog pristupa proizlaze, se u potpunosti prihvaća.

Nadalje, primjenom Mann Whitney U testa utvrđeno je kako nema statistički značajne razlike u percepciji prednosti Montessori pristupa s obzirom na radno mjesto ispitanika, ali postoji statistički značajna razlika s obzirom na njihovo sudjelovanje u stručnom usavršavanju (Tablica 4).

Tablica 4. Testiranje razlike u percepciji Montessori pedagogije s obzirom na radno mjesto i stručno usavršavanje ispitanika korištenjem Mann Whitney U testa

Varijable	Stručno usavršavanje	
Percepcija učinkovitosti Montessori pristupa	-1,19	-2,67**
Percepcija ishoda učenja koji proizlaze iz Montessori pristupa	-1,27	-2,08*

Dodatne analize pokazuju da učitelji koji su tijekom posljednjih 5 godina sudjelovali na stručnom usavršavanju vezanom uz Montessori pedagogiju imaju pozitivniju percepciju Montessori pristupa ($M = 30,6$; $SD = 3,35$) i ishoda učenja koji iz takvog pristupa proizlaze ($M = 83,8$; $SD = 9,08$), u odnosu na one koji u takvim edukacijama nisu sudjelovali ($M = 28,3$, $SD = 3,71$ i $M = 78,3$; $SD = 10,96$). Stoga se dio hipoteze 4 kojim se pretpostavilo da nema statistički značajne razlike u percepciji učitelja o prednostima i učinkovitosti Montessori pristupa s obzirom na razred u kojem rade i sudjelovanje u nekom obliku stručnog usavršavanja povezanog s Montessori pedagogijom djelomično prihvaća, a djelomično odbacuje.

Kako bi se utvrdilo postoji li statistički značajna povezanost između percepcije Montessori pristupa i stupnja stručne spreme, godina radnoga staža, zvanja učitelja, njihove percepcije vlastite upoznatosti s Montessori pedagogijom i interesa za primjenu Montessori pristupa u nastavi te percepciju prikladnosti načela Montessori pedagogije za primjenu u redovnoj nastavi prirode i društva izračunat je Spearmanov koeficijent korelacije (Tablica 5).

Tablica 5. Povezanost percepcije Montessori pedagogije s različitim varijablama korištenjem Spearmanovog koeficijenta korelacije

	Stručna sprema	Radni staž	Zvanje učitelja	Percepcija upoznatosti	Supanj interesa	Procjena primjenjivosti u nastavi PID-a
Percepcija prednosti i učinkovitosti Montessori pristupa	0,22*	-0,14	0,17	0,32**	0,46**	0,29**
Percepcija ishoda učenja koji proizlaze iz Montessori pristupa	0,11	-0,27**	0,08	0,30**	0,52**	0,32**

LEGENDA: * - značajno uz 5 % rizika; ** - značajno uz 1 % rizika

Rezultati prikazani u Tablici 5 pokazuju kako postoji statistički značajna pozitivna povezanost između percepcije o učinkovitosti Montessori pristupa te percepcije vlastite upoznatosti s Montessori pedagogijom ($\rho=0,32$) i procjene primjenjivosti toga pristupa u nastavi prirode i društva ($\rho=0,29$). Također utvrđena je pozitivna povezanost percepcije ishoda učenja koji iz Montessori pristupa proizlaze i percepcije osobne upoznatosti s Montessori pedagogijom ($\rho=0,30$), stupnjem interesa za taj pristup ($\rho=0,52$) i procjenom primjenjivosti toga pristupa u nastavi prirode i društva ($\rho=0,32$). Što se tiče ostalih korelacija, postoji i jedna niska negativna korelacija, odnosno pokazalo se da s porastom staža učitelja pada njihova percepcija o ishodima učenja Montessori pristupa ($\rho=-0,27$). Što se tiče stručne spreme i zvanja, nije utvrđena značajna povezanost s percepcijom. Na temelju tako dobivenih rezultata hipoteza 6, kojom se pretpostavilo da ne postoji značajna povezanost percepcije učitelja o učinkovitosti Montessori pristupa s njihovom stručnom spremom, duljinom radnoga staža, osobnom samoprocjenom upoznatosti s Montessori pedagogijom i stupnjem interesa za taj pristup, se djelomično prihvaća, a djelomično odbacuje.

Povezanost znanja o Montessori pedagogiji i percepcije Montessori pedagogije

U Tablici 6 nalaze se vrijednosti Spearmanovog koeficijenta korelacije utvrđenog pri računanju povezanosti percepcije i znanja o Montessori pedagogiji.

Tablica 6. *Povezanost percepcije Montessori pedagogije sa znanjem o Montessori pedagogiji korištenjem Spearmanovog koeficijenta korelacije*

	Opća znanja o Montessori pedagogiji	Znanja o ulozi učitelja	Znanja o aktivnosti učenika	Znanja o pripremljenoj okolini i didaktičkim materijalima	Znanja o ciljevima Montessori pedagogije	Znanja - ukupni rezultat

Percepcija prednosti i učinkovitosti Montessori pristupa	0,06	0,29**	0,04	0,19	0,14	0,27**
Percepcija ishoda učenja koji proizlaze iz Montessori pristupa	0,05	0,05	0,06	0,10	-0,02	0,09

LEGENDA: * - značajno uz 5 % rizika; ** - značajno uz 1 % rizika

Dobiveni rezultati pokazuju kako su ukupna znanja učitelja o Montessori pedagogiji koja uključuju opća znanja o Montessori pedagogiji, znanja o ulozi učitelja, aktivnosti učenika, pripremljenoj okolini i didaktičkim materijalima te ciljevima Montessori pedagogije statistički značajno povezana s percepcijom prednosti i učinkovitosti Montessori pristupa. Između navedenih varijabli utvrđena je niska povezanost ($p=0,27$), dok sa percepcijom ishoda učenja koji iz takvoga pristupa proizlaze nije pronađena značajna povezanost. Pritom se ističe niska povezanost navedene percepcije sa znanjima o ulozi učitelja u Montessori pedagogiji ($p=0,29$). Na temelju toga utvrđujemo kako se hipoteza 3 kojom se pretpostavila pozitivna povezanost između stupnja znanja učitelja i njihove percepcije Montessori metode djelomično prihvaća.

Rasprava

Iako istraživanja provedena do sad, kojima se pokušalo utvrditi poznavanje Montessori pedagogije među učiteljima u Republici Hrvatskoj nisu brojna, rezultati ovog istraživanja u većoj mjeri potvrdili su rezultate dobivene do sad. Percepcija ishoda učenja koji iz Montessori pristupa proizlaze povezana je s upoznatosti s Montessori pedagogijom i stupnjem interesa za tu pedagošku koncepciju. Nažalost, većina učitelja tijekom inicijalnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj ne pohađa specifične oblike obrazovanja iz područja Montessori pedagogije. Ipak, dio učitelja, njih jedna petina (21%), tijekom proteklih 5 godina sudjelovali su na stručnim usavršavanjima iz područja Montessori pedagogije. Do sličnih rezultata došli su i Siaviki, Tympa, Fykaris, Grammatikou (2021) ispitujući mišljenja učitelja u Grčkoj o Montessori pedagogiji i njihovom poznavanju iste. U njihovom slučaju jedna trećina učitelja prošla je neki oblik Montessori obrazovanja. Rezultati su ukazali na to da učitelji djelomično poznaju ključne ciljeve i načela Montessori pedagogije, ali lošije poznaju specifična obilježja Montessori pedagogije, ulogu učitelja i učenika u nastavnom procesu. Siaviki, Tympa, Fykaris, Grammatikou (2021) dolaze do sličnih rezultata. Isto tako, rezultati potvrđuju pozitivnu povezanost između stručne spreme i znanja učitelja o ulozi učitelja u Montessori pedagogiji, znanja o pripremljenoj okolini i didaktičkim materijalima te ukupnog znanja o Montessori pedagogiji, tako da učitelji sa završenim višim stupnjem obrazovanja imaju veća znanja o navedenim komponentama. Ovi rezultati u skladu su s rezultatima koje je dobila Murray (2012) gdje su bolje poznavanje i razumijevanje Montessori pedagogije pokazale ispitanici s višom stručnom spremom.

Rezultati ovoga istraživanja pokazali su kako učitelji imaju pozitivnu percepciju o Montessori pristupu, no imaju niži stupanj znanja o nekim njegovim specifičnostima, poput uloge učitelja i aktivnosti učenika. Slične rezultate dobili su i Blažević, Mišurac, Marasović (2019) koji su utvrdili kako su učitelji razredne nastave uglavnom upoznati s principima i načelima Montessori pedagogije. Također, utvrđena je pozitivna korelacija između stupnja znanja učitelja o Montessori pedagogiji i njihove percepcije o učinkovitosti Montessori metode. Ovi rezultati u skladu su s preporukama koje predlažu Rajić (2008) te Sablić, Rački i Lesandarić (2015) o potrebi dodatnog informiranja učitelja kako bi se osigurala implementacija Montessori pedagogije u nastavni proces. Naime, budući da je bolja upoznatost s Montessori pedagogijom povezana s pozitivnom percepcijom, potrebno je osigurati dodatnu edukaciju učitelja. Prema Stoll i Fink (2000) usavršavanje učitelja i nastavnika jest cjeloživotno učenje, a ujedno i proces te željeni ishod u mijenjanju kulture odgojno-obrazovne ustanove. Najvažniji čimbenik profesionalnog razvoja učitelja i učiteljske profesije (Pastuović, 1999) je trajno i kontinuirano obrazovanje učitelja. Navedeni rezultati ukazuju na potrebu daljnje edukacije učitelja o različitim aspektima Montessori pedagogije, osobito onima koji su jedinstveni u odnosu na druge obrazovne pristupe. Pozitivna percepcija i visoki stupanj poznavanja Montessori pristupa važni su čimbenici za uspješnu implementaciju njegovih elemenata u redovnu nastavu, pa ovo istraživanje donosi preliminarne rezultate za buduća akcijska istraživanja koja će se baviti tom problematikom. Stoga rezultati ovoga istraživanja ukazuju na potrebu uključivanja učitelja u različite oblike cjeloživotnog obrazovanja i profesionalnog razvoja koji može obogatiti njihove spoznaje o Montessori pristupu i mogućnostima njegove primjene kojom se može znatno unaprijediti procese učenja, poučavanja i razvoja učeničkih kompetencija i u redovnoj nastavi.

Zaključci

Montessori pedagozi već dugo su uvjereni da osobama izvan Montessori zajednice nedostaje razumijevanje njihovog pristupa obrazovanju (Chattin-McNichols, 1998). Dosadašnja istraživanja informiranosti roditelja i učitelja (Rajić, 2008), učitelja i studenata (Sablić, Rački, i Lesandarić, 2015), kao i ovo istraživanje potvrdila su njihovu zabrinutost.

Dublje razumijevanje Montessori pedagogije od strane učitelja, kao i osnovna informiranost roditelja o Montessori pedagogiji nisu dostatno prisutni u društvu kako bi se osigurao daljnji razvoj pedagoškog pluralizma. Potrebno je ozbiljno razmotriti mogućnost organizacije radionica za roditelje, kao i osposobljavanja većeg broja učitelja tijekom njihovog inicijalnog obrazovanja za Montessori pedagoge, ali i različite oblike stručnog usavršavanja za učitelje. S obzirom na veličinu uzorka ovo istraživanje ima određena ograničenja. Naime, pri interpretaciji rezultata potrebno je biti oprezan pri donošenju zaključaka koji bi se mogli generalizirati i odnositi na cijelu učiteljsku populaciju.

Pedagoški pluralizam nudi drugačiji pogled na odgojno-obrazovnu stvarnost u našim školama, a drugačiji pogledi nude i drugačija rješenja na svakodnevne poteškoće i probleme u pedagoškoj praksi. Montessori pedagogija, kao jedan od mogućih pedagoških rješenja na zahtjeve koje pred nas stavlja odgojno-obrazovni sustav, kontinuirano djeluje već stotinu godina. Promišljajući o Montessori pedagogiji u hrvatskom kontekstu, a s obzirom na dosadašnja istraživanja može se zaključiti sljedeće:

1. Elementi Montessori pedagogije primjenjivi su u obrazovnoj praksi redovne nastave. Njihovom se implementacijom može osigurati bolja motivacija za učenje, višestruki interesi, samostalnost učenika, pozitivan odnos prema radu te pozitivno socijalno ponašanje.
2. Istraživanjem je utvrđena pozitivna percepcija učitelja primarnog obrazovanja o Montessori pristupu, ali niži stupanj znanja o nekim njegovim specifičnostima.
3. Rezultati istraživanja ukazuju na potrebu organizacije dodatne edukacije učitelja o različitim aspektima Montessori odgoja i obrazovanja koji su jedinstveni u odnosu na druge obrazovne pristupe. Stupanj poznavanja Montessori pristupa važan je preduvjet uspješne implementacije njegovih elemenata u redovnu nastavu čime se može znatno unaprijediti proces učenja, poučavanja i razvoja učeničkih kompetencija.

Literatura

Aron (2006). *An overview of alternative education*. The Urban Institute.

Bašić, S. (2011). Modernost pedagoške koncepcije Marije Montessori. *Pedagogijska istraživanja* 8 (2), 205–216.

Blažević, I., Mišurac, I. i Marasović, A. (2019). Mogućnosti primjene Montessori pristupa u početnoj nastavi matematike. U S. Nesimović (ur.), *Knjiga sažetaka: Prozor u svijet obrazovanja, nauke i mladih*, (str. 79–80). Sarajevo: Pedagoški fakultet Univerziteta u Sarajevu.

Chattin-McNichols, J. (1998). *The Montessori controversy*. Albany, NY: Delmar Publishers.

Danner, N. i Fowler, S. (2015). Montessori and Non-Montessori Early Childhood Teachers' Attitudes Towards Inclusion and Access. *Journal of Montessori Research*, 1(1), 28–41. doi:

[10.17161/jomr.v1i1.4944](https://doi.org/10.17161/jomr.v1i1.4944)

Franc, V. i Subotić, S. (2015). Differences in phonological awareness of five-year-olds from Montessori and regular program preschool institutions. U L. Cvikić i sur. (ur.), *Dječji jezik i kultura*, (str. 12–21). Zagreb: Faculty of Teacher Education, University of Zagreb.

Fischer, R. i Heitkämper, P. (2005). *Montessori-Paedagogik: aktuelle und internationale Entwicklung*. Münster: Lit Verlag.

Juras, I. i Rajić, V. (2010). Elementi Montessori pedagogije u primarnom obrazovanju [Elements of the Montessori Pedagogy in Primary Education]. U A. Jurčević-Lozančić (ur.), *Očekivanja, postignuća i perspektive u teoriji i praksi ranog i primarnog odgoja i obrazovanja*, (str. 131–145). Zagreb: Učiteljski fakultet, Sveučilišta u Zagrebu.

Kayili, G. i Ari, R. (2011). Examination of the Effects of the Montessori Method on Preschool Children's Readiness to Primary Education. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 11(4), 2104–2109 /online/. Dostupno na <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ962690.pdf> [17.3.2022.]

Lillard, A. (2012). Preschool children's development in classic Montessori, supplemented Montessori, and conventional programs. *Journal of school psychology, 50*(3), 379–401. doi: [10.1016/j.jsp.2012.01.001](https://doi.org/10.1016/j.jsp.2012.01.001)

Lopata, C., Wallace, N. i Finn, K. (2005). Comparison of Academic Achievement Between Montessori and Traditional Education Programs. *Journal of Research in Childhood Education, 20*(1), 5–13. doi: [10.1080/02568540509594546](https://doi.org/10.1080/02568540509594546)

Murray, A. K. (2008). *Public perceptions of Montessori education*. (Doktorska disertacija). Department of Psychology and Research in Education and the Faculty of the Graduate School of the University of Kansas.

Murray, A. K. (2012). Public knowledge of Montessori education. *Montessori life, 24*(1), 18–21 /online/. Dostupno na <https://www.proquest.com/openview/3034c5a90ba4f61443c14468d37337de/1.pdf?pq-origsite=gscholar&cbl=33245> [27.1.2022.]

Phillips, S. (1999). *Montessori priprema za život: odgoj neovisnosti i odgovornosti*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Pastuović, N. (1999). Sustav trajnog obrazovanja učitelja. U A. Bežen (ur.) *Zbornik Učiteljske akademije Zagreb*, (str. 41–46). Zagreb: Učiteljska akademija.

Rajić, V. (2008). Stavovi učitelja i roditelja o razvoju privatnog školstva u Republici Hrvatskoj [Teachers' and Parents' Attitudes towards the Development of Private and Alternative Primary Education in the Republic of Croatia]. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje, 10*(2), 329–347.

Rajić, V. (2013). Mogućnosti unutarnje reforme primarnog obrazovanja implementacijom didaktičko-pedagoških oblika reformskih pedagogija. *Pedagogijska istraživanja, 10*(1), 27–45 /online/. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/clanak/186899> [15.3.2022.]

Sablić, M., Rački, Ž. i Lesandarić, M. (2015). Učiteljska i studentska procjena odabranoga didaktičkog materijala prema pedagogiji Marije Montessori. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje, 17*(3), 755–782.

Seitz, M. i Hallwachs, U. (1996). *Montessori ili Waldorf?* Zagreb: Educa.

Siaviki, A., Tympa, E., Karavida, V., Fykaris, I., i Grammatikou, D. (2021). The Functionality of the Montessori Method: Preschool and Primary Greek School Teacher's Attitudes. *International Journal of Humanities and Social Science, 11*(6), 115–124. doi: [10.30845/ijhss.v11n6p12](https://doi.org/10.30845/ijhss.v11n6p12)

Stoll, L. i Fink, D. (2000.). *Mijenjajmo naše škole – kako unaprijediti djelatvornost i kvalitetu škola*. Zagreb: Educa.

*2nd International Scientific and Art Faculty of Teacher
Education University of Zagreb Conference
Contemporary Themes in Education – CTE2 - in memoriam prof.
emer. dr. sc. Milan Matijević, Zagreb, Croatia*

Perception of and knowledge about Montessori pedagogy among primary school teachers

Abstract

This paper presents the results of a research aimed at determining the knowledge of primary school teachers about different aspects and principles of Montessori pedagogy, examining their perception of the benefits and effectiveness of its' approach and determining whether there is a correlation between these variables.

The research was conducted by surveying teachers in the Republic of Croatia. The results of the research show that teachers have a positive perception and attitudes about the Montessori approach in education but have a lower level of knowledge about its specifics. Also, a positive correlation was found between the level of knowledge of teachers and their perception and attitudes about the Montessori method.

This is especially true for those aspects of Montessori pedagogy that are unique and differ from other educational approaches. Positive perception and a high level of knowledge of the Montessori approach are important factors for the successful implementation of its elements in classes, so this research brings preliminary results for future action research that will address this issue. Also, the results of this research indicate the need to involve teachers in various forms of lifelong learning and professional development that will ensure acquisition of knowledge about Montessori pedagogy and the possibilities of its application which can significantly improve the learning, teaching and development of student competencies.

Key words

educational practice; implementation of Montessori pedagogy; principles of Montessori pedagogy; teacher perception

Revizija #6

**Stvoreno 11 November 2022 01:10:30 od Janko
Ažurirano 7 December 2022 09:37:54 od Valentina Guček**